

Wjele stawow – jedne ćěło

**Přetož kaž je ćěło jedne,
ale ma wjele stawow,
a kaž su wšitke stawy ćěła,
hačkuli su mnohe, jedne ćěło,
tak tež Chrystus.**

1 Kor 12,12

Lubi čitarjo Pomhaj Bóh, rozdžěle mjez ludźimi, na přikład w nabožinje abo starobje, wjedu husto ke konfliktam. Naša wšelakorosc je mjezsobne wobohačenje. Bóh je nas stworił a my smy jónkrótni.

Japoštoł Pawoł pisa: „Přetož kaž je ćěło jedne, ale ma wjele stawow, a kaž su wšitke stawy ćěła, hačkuli su mnohe, jedne ćěło, tak tež Chrystus.“

Čłowječe ćěło wobsteji z mnoho stawow. Jeli by cyłe ćěło jenož z wóčkow abo wušow wobstało, kak bychmy to tasali abo čuchali? Bóh je nas ze wšelakimi stawami stworił a spožča z tym našemu ćělu móžnosće, kotrež žadyn jednotliwy staw sam za sebje nima. Tak njemóže wóčko k ruce rjec: „Ja će njetrjebam“, abo hłowa k nohomaj: „Njetrjebam twoju pomoc.“ Jenož hdyž wšitke stawy hromadže skutkują, so žiwjenje wolóži. Podobnje je to we wěrje. Jenož hromadže skutkujemy a smy ćěło Chrystusowe.

Nazhonjamy přeco zaso, kak ćežko je, z rozdžělemi sobučłowjekow žiwi być. Husto mamy předsudki přećiwo nim dla jich pochada, wěry, wašnja jednanja abo hinašich tradicijow.

Prosmy Boha:

Wuswobodź nas wot našeje nutřkowneje njewěstosće, kotraž nas k temu wjedže, zo so strachociwje jenož tym ludžom přiwobročamy, kotřiž tajcy su kaž my.

Město wuskeho wida dar nam duch tolerancy, česćownosće a wotewrjenosće wšitkim napřećo. Tak móžemy wot nich wuknyć a smy wobohaćeni.

Daj nam sej bohatstwo wšelakorosće wotkrywać a přeco zaso začuwać, zo ste-

jimy w zhromadnym naslědnistwje Jezusa.

Tak směmy spěwać: „Ach wostań při nas z hnadu, hlej, swěta wječor je, hdyž njewěmy sej radu dla čerta lestnosće.“ (Spěwarske 241,1)

Modlmy so:

Božo, ty sy swět a wšitko, štož w nim žiwe je, stworił a nam zemju dowěrił, zo bychmy ju wužiwali. Zjednoć nas a njedopusć, zo bychmy sobučłowjekow našich předsudkow dla wuzamknyli. Božo, ty chceš, zo smy wulka swójba, kotraž je w měrje, pokoj a lubosći žiwa. Wuswobodź nas wot wšeje njeprawosće. Božo, spožč nam dopóznaće twojeje wěrnosće. Daj nam spóznać twoju wolu za čłowjestwo a twoju zmužitosć, to prawe činić. Daj nam hnadu

a smilnosć, zo bychmy wujednanje pytali. Božo, prosmy wo energiju a ćoplotu twojeho Ducha, zo by so kóždy z nas za swobodu a čłowjeskej dostojnosću žedžił. Daj, zo bychmy žiwi byli po twojim słowje a swědčili wo twojej hojacej a wuswobodžacej přitomosći na swěće. Hamjeń

Stefan Reichelt, farar w Blunju

Duša z dušu zjednoćena měř we Bohu pytatej, horca lubosć wučiscena sapa k swojom Zbóžnikaj. Wón je hłowa, wy sće stawy, wón je slóncó, hwězdy wy; bratrow je wón mišter prawy, wón je naš, my jeho smy. Spěwarske č. 183,1

Wšelake stawy jedneho ćěła: wopytwarjo Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja lětsa w Gołkojcach

Foto: Jürgen Maćij

Chodži Bóh tež do šule?

Lube džěci, sće tež tajke rjane prózdniny měli? Sće snano w dowolu byli, pućowali abo sće, kaž smy my to činili, njeličomne razy do mjeztym ćopćeje wody bliskeho jězora skočili? Nětko wšak su rjane prózdninske dny hižo mėsac nimo, tola wjeselu so tež na šulske dny.

Mojej sotře pak docyła za wjeselom njebě. Wot tuteho lěca mjenujcy chodži tež wona do šule a nic wjace do pěstowar-nje. W poslednich mėsacach bě so mje hižo wospjet prašała, kajka da wona budže, ta šula. Chcyše wědžeć, hač su wučerki přeco lube, hač njeje to jara napinace cyłe dopołdnja změrom sydać dyrbjec a wosebje, hač změje hišće dosć chwile k hrajkanju. Wona bě wšak widžała zo wotydzjenja skoro kóžde popołdnje sedžu a zwučuju abo domjace nadawki činju.

Mi so šula docyła tak napinaca być njezdawa, štož drje na tym zaleži, zo hižo do třećeho lětnika chodžu. Wěm wšak mjeztym, kajke tajke šulske dny su. A prawom so tež njestarosću, zo budže tež moja sotřička derje wuknyć móc. Kusk čitać wona mjenujcy hižo móže, što wě hdže je wona to nawuknyła. Myslu sej pak, zo tež druge pismiki dosć spěšnje zeznaje. Tež ličenje jej najskerje čežke njebudže. Znajmjeńša wona nětko hižo jara dokładnje wě, kak dyrbijomj sej wowcy-

ne chlósćenki džělic, zo by kóžda jenak wjele dóstata.

Bjez prašenjow wšak wona w šuli njebudže. Hač dotal su mi wšitke wučerki pomhali. Tež hortowi kubłarjo kóždeho šulerja podpěruja. A k temu přińdu hišće přeceljo, kotřiž će džeń wote dnja přewodža. Nic naposledk změje wona w šuli tola hišće swoju wulku sotru, mje. Sym jej tež hižo pokazała, hdže su garderoby, sportownja, jědzernja a, cyłe wažne, najlěpše městna na hrajkanišću.

Jako bě mojej sotře zaso raz zatrach, je naša maminka ju tróštowała. Bě jej slubiła, zo staršej přeco swojim džěćom pomhatej, hdyž podpěru při wuknjenju trjeba-

A	B	C	Č	—	D	Dž
P	R	Ř	S	—	T	U
I	J	K	Ł	—	M	N
Š	T	U	W	—	Z	Ž
M	N	O	Ó	—	R	Ř

Snano wěš hižo, zo su pismiki po wěstym rjedže rjadowane – to mjenujemy alfabet. Spóznaješ, kotre pismiki na prózdných městnach faluja? Zawěsće móža ći starše džěci při tym pomhać.

ja. A maminka je tež prajiła, zo móže so na to spušćeć, zo budže jej wulka sotra pomhać. Běch hnydom kusk horda. To je tola něšto, hdyž móžeš so wulka sotra mjenować!

K temu hišće přińdže, zo samo w tych wokomikach, w kotrychž njezdawa so nchtó při njej być, hišće cyle wosebity pomocnik a přewodžer zwostawa – Bóh tón knjez! Tón je mjenujcy přeco při njej a tež při mni – při kóždym šulerju a kóždej šulerce. Hdyžkuli dale njewěš, móžeš so na njeho wobroćić, jeho wo pomoc abo wo mocy prosyć, kotrež za šulu trjebaš. A to wšo z tajkejle lochkej wěcu: z modlitwu!

Prošu Boha wo to, zo by tež mojej sotře poboku był a jej pomhał po wšěch pućach, wšojedne hač w šuli abo zwonka njeje. Runje tak, kaž ja to kóždy džeń dožiwjam.
Waša Mina **Měrcin Bałcar**

Modlitwa

Rady chodžu do šule spěwać, wuknyć wjesele. Přecelow tam swěrných mam, dalšich sebi namakam. Pomhaj, Božo, wšitkim tu při džěle a wuknjenju. Daj, zo so stajnje znjesemy, zo mjez nami njej' rozkory. Za wšo so tebi džakuju, ći darju lubosć wutrobnu. Hamjeń.

Jan-Dytar Hajnk, Zernička

Pokiwy

Wotkryće pomnika

W Budyšinju wopominaja so 7. septembra 300. narodniny fararja a pčoarja Hadama Bohuchwała Šeracha. W 13.00 hodž. swjeći so w cyrkwi dwurěčna nutrnosť, w 14.00 hodž. přizamknje so na kěrchowje wotkryće pomnika za Šeracha. Swjatočnosť wobrući so z dwurěčnym kulturnym programom.

Džeń wotewrjeného pomnika

Na dnju wotewrjeného pomnika njezdělu, 8. septembra, přeprosy towarstwo Małowjelkowska sotrownja na serbske wjedženje. Tute započnje so w 14.00 hodž. před sotrownju na Zinzendorfowym naměsće a chce wosebje serbske aspekty wokoło zhromadného žiwjenja žonow a holcow w sotrowni předstajić.

Přednošk w archiwje

Wutoru, 10. septembra, přednošuje Lubina Malinkowa na žurli Budyskeho archiwa

na Hrodowskej 12 wo pobožnych, předarjach a nabožnych njeměrach w Bukecach we 18. a 19. lětstotku. Přednošk je w němskej rěči, tema pak je serbska. Započatk je w 19.00 hodž.

Swójbne kemše

Pod temu „Moja, twoja, Boža ruka“ swjeća njezdělu, 15. septembra, w 10.00 hodž. w Janskej cyrkwi we Wojerecach serbsko-němske swójbne kemše. Nawod změje Slepjanska fararka Jadwiga Malinkowa.

Spěwny wječork w Poršicach

Poršiska wosada přeprošuje wutrobnje na serbski spěwny wječork z mužacej skupinu Přezpólni, kotryž wotměje so pjatk, 20. septembra, w 19.00 hodž. w farskej bróžni w Poršicach. Wopytowarjo smědža rady sobu spěwać. Wo jědz a piće budže postarane.

Wodženje po Tuchorju

Budyska župa Domowiny přeprošuje sobotu, 21. septembra, w 15.00 hodž. na wodženje po Tuchorju w Budyšinje. Při zhromadnym wuchodžowanju po 500 lět sta-

rým pohrjebnišću porěčitaj Trudla Malinkowa a Jurij Łušćanski wo serbskich wosobinach, kiž su tu swój posledni wotpočink namakali. Zetkamy so při zachodže při Tuchorskej cyrkwi na Lubijskej dróze. Wutrobnje wšitkich zajimcow přeprošamy.

Župa „Jan Arnošt Smoler“

Błótowski cyrkwinski džeń

Wosady w Błótach přeprošuja na swój cyrkwinski džeń, kotryž wotměje so 29. septembra w Brjazynje pod hesłom na lěto 2024: „Wšitko, štož činiće, njech so stanje z lubosću.“ Swjedžen zahaji so w 10.00 hodž. w Brjazynskej cyrkwi.

Počesćenje w Hrodzišću

Budyska župa wopomina 3. oktobra misionara Jana Awgusta Měrcinka w ródny Hrodzišću. W 16.00 hodž. wotkryje so za njeho pomjatna tafla při jeho ródny domje, Nowa dróha 17, štož so z kulturnym programom wobrući. W 17.00 hodž. porěči Lubina Malinkowa w farskej bróžni wo žiwjenju a skutkowanju Měrcinka. Wutrobnje wšitkich do Hrodzišća přeprošamy. *Župa „Jan Arnošt Smoler“*

Handrij Wirth w Njeswaćidle 75 lět

Knjz Handrij Wirth, mój bratr, swjeći tutón měsac swoje 75. narodniny. W Njeswaćidle kaž mjez ewangelskimi Serbami je wón znaty za swoje prócowanja wo stawizny wsy a wo wosadne žiwjenje kaž tež za jeho pomocliwosć, hdžežkuliž je podpěra trěbna.

Handrij narodži so 27. septembra 1949 w Njeswaćidle do swójby fararja Gerharda Wirtha, pozdžišeho serbskeho superintendenta, a jeho mandželskeje Hilžbjety rodž. Křižanec. Wón wotrosće jako třeće dźěćo ze staršimaj bratromaj Pawołom a Arnoštom a młódšimaj dwójnikomaj Madlenu a Měrćinom.

W Njeswaćidle wopyta polytechnisku wyšu šulu. Wot dźewjateho lětnika chodžeše na Serbsku rozšěrjenu wyšu šulu w Małym Wjelkowje, kotruž w lěće 1968 z maturu zakonči. Pó dla šule nawukny powołanje elektromontera. Tehodla so tež rozsudži za studij elektrotechniki na Drježdžanskej techniskej uniwersiće. W lěćnych semesterkich prózdninach mějachu so studenća na wojskim wuwučowanju wobdźělić, k čemuž słušeše tež wuznaće k wojskej přisaze. To Handrij wotpokaza a bu tehodla eksmatrikulowany. W přichodnych lětach dźěłaše w „Transformatoren- und Röntgenwerk“ w Drježdžanach. Po lětomaj so tola hišće za pođralětnu wojsku službu rozsudži. Tutu absolwowaše na wojskim lětanišću blisko Drjejc w Delnjej lužicy.

Po wojskej službje pokročowaše ze studijom elektrotechniki w Drježdžanach a zakonči jón w lěće 1976 jako diplomowy inženjer. Dźělowe městno namaka w „Ingenieurhochbaukombinat Pirna“ w Budyšinje a wot lěta 1979 w „Energijowym zastaranju“ w Budyšinje. Bě tu zamołwity za dokumentaciju milinowych a pŕunowych syćow we wuchodnym dźělu Drježdžanskeho wobwoda. Po přewróće přeměni so zawod na ESAG, hdžež měješe při natwarje geoinformaciskeho systema sobu skutkować. W lěće 2004 wopuści zawod a dźěłaše sobu w lékarskej praksy mandželskeje w Budyšinje.

W lěće 1974 bě so z lékarku Sigrid Vickec z Šešowa woženil. Spocatnje bydlaštaj na staršiskim statoku mandželske-

je w Šešowje, pozdžišo natwarištaj sej swójki dom w Njeswaćidle. W lěće 1975 narodži so jimaj syn Christoph, kotryž ma mjezty sam swójbu ze sydom dźěćimi a dźěla jako lékar w Budyšinje.

Nan Gerhard Wirth bě ze swójbnymi jenož serbsce rěčať. Jeho dźěćom njeby ženje do mysłow přišoť, z nim němsce rěčať. W Njeswaćidle pak njebě – nimo

kemše na serbskich cyrkwinskih dnjach přewodzať.

Mjez lětami 1996 a 2014 bě Handrij zastupjer Serbow w sakskej krajnej synodze. Wo wuradžowanjach synody w časopisu Pomhaj Bóh wobšěrnje rozprawješe. Wjeršk jeho dźěla w synodze bě sobudźělo na nowym cyrkwiskim zakonju wo zastupnistwje Serbow w krajnej cyrkwi Sakskeje. Wón měješe stajnje wulku česćownosć před dźěťom zamołwitych w cyrkwi.

Wot lěta 1984 organizowaše wulěty Serbskeho busa. Dohromady je na 35 jězbow přewjeď a stajnje jara dokładnje přihotowať. Sobujědycy po puću wjele zhonichu wo krajnje, stawiznach a druhich zajimawostkach.

Jako wobydler Njeswaćidla so sylnje za wjesne žiwjenje angažuje. Wot 1990 do 2009 bě sobustaw gmejnскеje rady. W lěće 2004 pomhaše při zarjadowanju domizniskeho muzeja. Wón je sobuawtor knihi „Gemeindechronik Neschwitz“, kotraž je w lěće 2008 wušať. Brošurku „Grabmale in und an der Kirche zu Neschwitz“ je 2003 wudať. Wot 2005 do 2009 so sobu prócowaše wo znowanatwar barokneje hawby cyrkwineje wěže.

W lěće 2021 dźělaše sobu při přeměstnjenju něhdyšeho doma kata z Lišeje Hory na nowe městno při wětrniku mjez Łuhom a Chasowom.

Handrij ma wjele zajimow, ale wosebje jeho stawizniske temy zaběraja. Zahoriće wón luďom wo swojich dopóznacach rozprawja.

Wón wobchowa sebi kritiski wid na towaršnostne wuwica.

Při tym je jemu křesćanska wěra z njeparujomnym a spusćomnym měritkom. Za čas socializma w NDR běchu křesćenjo přeco zaso wužadani, swoju wěru napřećo ateistiskej ideologiji zastupować. Štož je Handrij jónu jako prawe spóznať, to tež kruće a konsekwentnje zastupuje. Přewrót w lěće 1989 a z tym zwjazane wuswobdženje z kwakle socialistiskich mócnarjow bě za njeho wulke spokojenje.

Přejemy jubilarej hišće rjane lěta žiwjenja, zo by ze swojej wědu a swojim angažementom hišće při wjele zajimawych nawodkach w domjacej a w serbskej wosadze pomhať a sobu dźělať. Njeh Bóh naš Knjz jemu spožči dobru strowotu a dalše žohnowane lěta žiwjenja.

Měrćin Wirth

Jubilar Handrij Wirth před cyrkwu w Njeswaćidle

Foto: Měrćin Wirth

serbskich Božich službow a při zetkanju ze staršimi wjesnjanimi – wjele móžnosćow, serbsku rěč słyšeć a nałožować. Mjez wjesnej młodžinu njebě ničto, kiž by doma serbsce rěčať. To nazhoni hakle na Serbskej rozšěrjenej wyšej šuli, hdžež šulerjo mjez sobu serbsce rěčachu. To bě za Handrija wažne dožiwjenje.

Hižo jako šuler w Njeswaćidle wuknješe Handrij na pišćelach hrać. Tydžensce jězdžeše z kolesom ke kantorej Zschalerej do Rakec. Pozdžišo, hdyž bě šuler w Małym Wjelkowje, jězdžeše k cyrkwiskemu hudźbnemu direktorej Gerhardej Nöbelej do Budyšina, zo by so na pomocneho organista wukmaniť. Džensa nimale kóždu njezdělu w někajkej wosadze Bože služby přewodzuje. Husto je tež swjedženske

Serbski Sekstet na lěšojskej rallye w Baršću

Wěmy, až młodej fararja w Baršću stej wjelgin pilnej a kreatiwnej. Mimo tradicionelnej cerkwineje služby, ako su w głownem namše, dupjenja a zakopowanja, wšake krejze abo pósejženja, matej rěd inowatiwnych idejow. Wušej politiskich diskusijnych rundow pšed wuzwólowanjami jo to južo druge lěto, žož se wótměwa lěšojska cerkwina rallye. Co to jo a kak to wótběżyjo? Som se narskosći dla raz wobzěliła. W Baršću a wokolinje matej fararja 13 prjatkowańskich městnow. To jo wjele a jo šěžko, wšyknych wósadnych póznaš. To stej kšětej fararja změníš. Tak stej se wumysliłej, až wót maja do septembra wugótujotej pšecej pětke w kuždej cerkwi towarišny wjacor. Wón se zachopijo z nabóžninu, aby luže „wótsaltowali“ wót hektiki tyženja a wiželi, co Bog ten Kněz jo jim dobrego cynił. Pó nabóžninje se pšizamknjo mały kulturny program a casy hyšći druge pšechwatanje. Pótom su wšykne na jězu a piše pšepšosone, ako jo kuždy sobu pšijnasł a z drugimi žěli.

Farar Jachmann pši nabóžninje

Serbski Sekstet we wiłojскеj cerkwi

Pětke, 26. julija, jo był gósc a pšechwatanje na tej lěšojskej rallye w kopatej połnej cerkwi we Wiłowje (Forst Eulo) serbski Sekstet, abo lěpjej gronjone kwartet, dokulaž spiwarčki bydle zdžěla daloko pšec wót lužyce. Ale to njejo wusokej kwalije spiwanja nic njewugótowało. Wóni su wugótowali połgózinski spódobny program w serbskej rěcy. Marja Elikowska-Winklerowa jo dwójorěcnje na informatiwnu wizu pšez program wjadła.

Su zaklincali za nas znate arije ako „Doma, doma rědnje jo“, „Stoj ta lipa“ abo „Nad mórjom stojtej dwa groda“, ale teke pitšku wěcej njeznate spiwanja, ako na pšikład „Pód Chóšebuzom spiwam“ abo „Ako z mójim lubym“. Spódobało jo se mě wósebne, až Marja Elikowska-Winklerowa jo mimo wó wopšimješu teke pšecej něco wó tekstarju a komponisce groniła. Pšibytne wósadniki su zajmowane pšisłuchali a pó kuždej ariji mócnje aplawdowali.

Pó pšebywanju w cerkwi jo šło do farskego gumna. How běchu pilne ruki južo wšo pšigótowali za zgomadne byše. Farar Tobias Pawoł Jachmann jo službu cynił ako barkeeper a farar Simon Klaas ako catering-šef. Jězu su wósadniki pšijnasli a jeje jo było dosć a nadosć, tak až te něži 120 gósci su se mógli jězu a piše daš zesložěš. Jěze su byli zdžěla teke eksotiske a togodla wósebne słodne. Ja som se chylku pšisednuła k tym Rogowarjam, žož jo mjazy drugim sejžel Bernd Siegert ze žěnskej, ale teke druge lube znate, som ga w Rogowje pšed lětom měła swóju pšespytowańsku namšu ako lektorka.

W farskem gumnje, žož jo była tšawa picobello secona a tawki a blida su byli stajone, su se pitšku pózdžej k rozgronom luži teke rozlěgali muzikaliske zuki. Atmosfera jo była pšewšo pšijazna a wótwórjona, až kuždy jo se widobnje derje cuł. To jo zaslužba woběju tudejšej fararjowu. Ale hyšći jo cakał drugi wjerašk. Fararja Jachmann a Klaas stej pšigótowatej narěc za žěk cesnoamtskim pomogarjam w cerkwi, ako su to cłonki cerkwineje wósadneje rady abo luže, ako sobu pšigótuju namše, ako kafej warje, ako na kjarchobje žěłaju, wježenja w cerkwi gótuju a druge. Fararja stej se wuťšobnje wužěkowatej z kónčnymi słowami: „Cesć, komuž cesć słuša!“

To jo se mě wósobinski wjelgin spódobało, dokulaž cesto se pšewiže take šiche, ale stawne a spuščobne pomocniki. Pótom jo dalej šło z pšijaznej zgomadnosću. K tomu jo zasej grała baršćańska band Pub-ala-Pub, ako jo teke zagóriła ze swójim dobrym grašim. Ten jaden abo drugi jo samo rejował. A Bog ten Kněz jo teke zmilny był a deščuju zadoral, tak až cerkwina rallye we Wiłowje jo była počny wuspěch. Wuťšobny žěk fararškemu teamu za ten rědný wjacor!

Pšijazna atmosfera cely wjacor

Fota: Madlena Norberg

Madlena Norberg

W Hrubjelčicach pućowali a swjećili

Štwórty raz běchu Serbja sobotu, 10. awgusta, přeprašeni na swójbne pućowanje, ekumenisku nutrnosť a dworowy swjedzeń na Maćijec/Jaworkec statok w Hrubjelčicach. Hižo po připołdnu so tójšto ludźi na rjenje z girlandami wupyšnym dworje zhrmadźi. Pod nawodom Roberta Maćija nastaji so potom nimale 40 wobdźělnikow wšěch generacijow na pućowanje po wokolinje.

Lětuši puć wjedžeše ze wsy won po dróze do susodnych Čěchorjec. Na tamnišej nawsy wotboči po polach do Hnašec, zwotkež wjedžeše dale do Stónkec a nimo Dobruše a bywšeho zawoda za rozbuchadla po rjanym Sprjewinym dole wróco do Hrubjelčic. Stónco jara derje z pućowarjami mjenješe, tak zo so někotražkuli kapka potu wuroni. Při rozdźělnym tempje so skupina bórže rozcahny, tak zo móžachu wšitcy w dźělnych skupinkach wjacore kilometry dohi puć derje zmištrować.

Ducy po puću mějachu dźěci swoje wjelele při chłóšćenju kukuricy. Někotři pućowarjo wotbočichu na nawjes w Hnašecach, zo bychu sej tam historiski Lutherowy pomnik wobhladali, na kotrymž je tež serbski napis. Wot Trudle Malinkoweje zhonichu, zo steješe na kamjenju něhdy hišće dolha serbska štučka, kotruž pak su před lětami wotstronili a na jeje městnje nowy němski napis zadypali.

Wróco w Hrubjelčicach wočakowaše wšěch swačina z kofejom a tykancom. Mjez dźěćimi běchu plincy najwobubowanije, kotraž Madleńka Šoćic z Hrubjelčic we wulkim mnóstwje čerstwje napječe. Po něčim dalši wopytowarjo na dwór přichadźachu, tak zo bě wšudze wjesole witanje a serbska bjesada słyšeć. Naposledk bě jich wokoło sto, chiba hišće něšto wjace ludźi zhrmadženych.

Ekumenisku nutrnosť swjećeštaj Serbski

Młoda serbska band „Šwintuchi“ poskići wulkotny kulturny program.

superintendent Krystof Rummel a dekan Wito Ścapan. Wo hudźbne wobrubjenje postara so Lydija Maćijowa na gitarje. Čitańje přednjese Lubina Malinkowa. Na žiwe wašnje poradźi so předarjej Witej Ścapanej, dźěci do rozmyslowanja wo pućowanju, Božej stwórbje a Francu z Assisija zaprijec. Namotwješe dokładnje hladać, woči a wutrobu wotewrěć z džakom za wšo, štož je nam darjene a date. Mócnyje zaspěwany kěrluš „Pój, wutroba, a wjesel so“ poselstwo wobkrući. Próstwje přednjesechu Katja Meyerowa, Hańžka Winterowa, Marko Suchy a Frido a Filip Malink. Ze žohnowanjom sup. Rummela so nutrnosť skónči.

Rjana překwapjenka za wšěch wopytowarjow bě scěhowacy kulturny přinošk. Wustupi młoda serbska band „Šwintuchi“, w kotrejž serbscy hólczy zhrmadnje piskaja. Hudźbnik a intendant Serbskeho ludoweho ansambla Tomas Kreibich-Nawka z nimi zwučuje. Wšón program, připowědź

a předstajenje hudźbnikow pak zmištrowachu młodzi hudźbnicy sami. Wustup žněješe slyny přiklesk a připóznawace słowa připoslucharjow.

Po programje běchu wšitcy na wječer přeprašeni, kotraž bě na bifeju w bróžni ze sobupřinjesenych jědžow hosći bohaće přihotowana. Rjany lětni wječor a wuběrny wuměnjenja na dworje skičachu dorosćenym dosć skladnosće k bjesadze a dźěcom wjelele při najwšelakorišich hrach a zabawach. Hišće po čmičkanju klinčachu serbske ludowe spěwy z dwora won do wsy.

Džakować ma so wšitkim wobdźělnym, kotřiž su so wo poradženy serbski swjedzeń postarali. Wosebity džak słyša Serbskemu ewangelskemu towarstwu, kiž hižo wot lěta 2005 na tute zarjadowanje přeprašuje, kaž tež hospodliwej Maćijec/Jaworkec swójbje a wšěm pomocnikam za nałożenu prócu. Da-li Bóh, klětu rady zaso přindžemy!

Trudla Malinkowa

Sup. Krystof Rummel a dekan Wito Ścapan swjećeštaj nutrnosť.

Bjesada na dworje, nalěwo hosćičelej a hlownaj organizatoraj Lydija a Robert Maćijec

Fota: Jürgen Maćij

Hajenje rěče a wěry w młodych swójbach we a zwonka Łužicy (2)

Malinkec swójbja w Rakecach

Za moju přenju rozmołwu sym so do Rakec na faru podała. Tam bydli serbska Malinkec swójbja. Znajemy so derje a sym jich hižo druhdy wopytała. Zajimawe je, zo su džesać lět z dźěćimi zwonka serbskeho sydlenkeho ruma w Spitzkunnorsdorfje bydli. Tak znaja wobě stronje při serbskim kubljanju dźěći. Běch tuž wćipna, kajke nazhonjenja maja. Po wjesolej zhrmadnej wječeri rozmołwjach so ze staršimaj wo sčehowacych prašenjach:

Štó słuša k wašej swójbje?

Lubina: K našej swójbje słušamoj Robert a ja jako staršej. Robert je po pochodže Němc, wón je w Kamjenicy wotrostł. Ja sym Serbowka a bydlach hač do dwanateho žiwjenskeho lěta w Hrodźišću, potom w Budyšinje. Robert je farar w Rakecach, ja dźělam w Serbskim instituće w Budyšinje a na Lipšćanskej uniwersiće jako stawiznarka. Mamoj štyri dźěći, su to: Frido (15), Filip (14), Marta (11) a Helena (8). Tři starše dźěći chodža w Budyšinje na Serbski gymnazij, Helena wopyta zakładnu šulu w Ralbicach.

Hdže bydliće?

Lubina: Bydlimy wot lěta 2018 na farje w Rakecach. Před tym smy džesać lět w Spitzkunnorsdorfje na kromje Žitawskich horin bydli.

Kajka je wobchadna rěč doma?

Robert: Hłownje rěčimy serbsce. Smój so z Lubinu při studiju w Jenje zeznałoj. Hižo tam započach z knihu za samostudij serbsce wuknyć. Pozdžišo wuknych potom z dźěćimi sobu.

Lubina: Po naju nazhonjenju so rěč jara derje hromadže z dźěćimi wuknje, dokelž wužiwaš spočatnje jednory słowoskład a wobrotly so stajnje wospjetuja. Samo Robertowej staršej hižo jednore serbske słowa znaja, „pjelchi“ drje njeńdu zabyć.

Robert: Ředke słowa tak derje njerozumju. W času korony, jako prašachu so dźěći za fachowymi wurazami za šulu, njejsym jim móht pomhać. Tež Serbske Nowiny čitać mi ćežko padnje. Wšědnu rozmołwu pak derje zrozumju.

Lubina: Hdys a hdys mamy spodziwnu situaciju, zo dźěći mjez sobu a samo z namaj němsce rěča. To stanje so na přikład při hrajkanju. Druhdy přinjesu němsku rěč tež ze šule sobu. Wobchadna rěč je tam sčasami tajka serbsko-němsko-jendźelska měšerica. Zdžela potom dźěći na to skedzbnju a prašam so jich, kak bychy to serbsce prajili.

Na kajke wašnje nawuknu dźěći serbsku rěč?

Lubina: Hłownje su dźěći serbsčinu w swójb-

Malinkec swójbja nalěto 2024 w Rakecach. Do njeje słušeja staršej Lubina (41) a Robert (48) a jeju dźěći Frido (15), Filip (14), Marta (11) a Helena (8).

Foto: priwatne

bje nawuknyli. Jako běchu małe, bydlachmy wšak w němskej wokolinje w Spitzkunnorsdorfje.

Robert: W tutym času wopytaštaj hólcaj w jutrownych prózdnicach ferialny kurs Rěčneho centruma WITAJ w Budyšinje. Tam so jich pisomna serbsčina skrući.

Lubina: Po přechahu do Rakec w lěće 2018 bě Marta naju přenje dźěčo, kotraž je wot přenjeho lětnika serbsku šulu, a to w Ralbicach, wopytała. Rozdžěl k staršimaj hólcomaj je pytnýc. Wona so cyle wěsće w serbsčinje pohibuje. Za nju je serbsčina woprawdže přenjoťna rěč. Tež hólcaj staj so tehdom jara spěšnje w Ralbicach do šule integrowaťoj, za což smy jara džakowni, a staj njeproblematisce serbsku spisownu rěč nawuknyťoj. Wšitke dźěći chodža do A-rjadownje.

Štó abo što pomha wam při kubljanju w serbsčinje?

Lubina: Tak doľho kaž bydlachmy zwonka serbskeho sydlenkeho ruma pomhachu nam serbske medije, na přikład BOOKiipisak, serbske sluchohry, filmy a nowiny. Wězo běchu tež wopyty pola serbskeje wowki a serbskeho džěda a docyła zhrmadnosć z druhimi Serbami wažne. Přejachmoj sej, zo dźěći pytnu, zo je serbsčina žiwa rěč a zo ju tež mnozy zwonka swójbneho kruha wužiwa.

Robert: Wot toho časa zo bydlimy w Rakecach, je šula wězo tež wažna pomoc při

kubljanju w serbsčinje.

Kajki wliw ma wobswět na wužiwanje serbsčiny?

Lubina: Čim wjetša distanca do Łužicy a čim šěrši němskorěčny wobswět je, čim ćešo je, dźěćom serbsčinu tak spřistupnić, zo ju tež aktiwnje wužiwa. Mam wulki respekt před wšitkimi, kotrymž so to poradži.

Robert: Rakecy su džensa hłownje němska wjes a wosada. Jenož někotři Serbja tu hišće bydla, su to hustodosć starši ludžo. Poskićuju pak přeco zaso dwurěčne kemše, štož so derje přiwa. Dale mamy Bjesadu w Rakecach, kiž so wo serbsčinu prócuje. Přez to je serbska rěč akceptowana a wjele zarjadowanjow ma serbski podžěl. Za kubljanje dźěći to pak njeje tak relevantne, dokelž to jich wobswět njeje. Naša Helena je tu hišće do Witaj-skupiny w pěstowarni chodžiła. Tam su so prócowali, tak daloko kaž móžno serbsčinu a serbske temy do wšědneho dnja integrować. Za nas bě to jara rjenje.

Lubina: Rakecy běchu w prjedawšich časach serbska wjes a wosada. To je so pak w poslednich sto do potsta lětach dospołnje změniło. Starša generacija ma hišće přistup k serbsčinje a zdžela ju tež zrozumi. Wobchadna rěč we wsy je němčina. Hdž pak Serbow na přikład při nakupowanju zetkam, potom so wězo serbsce rozmołwamy. K druhim serbskorěčnym swójbam →

⇒ z džěćimi we wsy nimamy žane styki.

Što počezuje serbskorěčne kubljanje? Kotru pomoc byštaj sej prałoj?

Lubina: Wězo počezuje němskorěčny wobswět serbske kubljanje. Nimo teho wobkedźbuj, zo džěći ze šule zdžěla katolsku serbsčinu sobu domoj přinjesu. Jako staršej potom njemóžemoj wjele změnić, hdyž woni kóncowki katolskeho dialektu užiwaja.

Rjenje by było, bychy-li serbske prózdnišce zarjadowanje z wěštej, za džěći zajimawej tematiku zwjazane byli, kaž na přikład cirkusowej pedagogiku abo ze skawtskim džěłom. Sport, kaž na přikład zhromadna swójbna kopańca abo druhe wotewrjene formaty, ma tež přeco wulki potencial ludźi zwjazować.

Robert: Jako bydlachmy zwonka serbskeho sydlenkeho ruma, bychmy sej wjace sluchohrow přeli. Tehdy serbski rozhlós hišće njeje telko online stajił. To je so w zaštych lětach hižo polěpšiło, ale su hišće kapacity, wjace přistupnić.

Ke kotrej wosadze słušeće a hdže chodźice kemši?

Robert: Słušamy do Rakečanskeje wosady a chodźimy hłownje tu do cyrkwy. Jako farar mam wšak tež husto kemše.

Lubina: Do Budyšina na serbske ewangeliske kemše lědma jědzemy. Hižo časowje so to njehodźi, hdyž Robert w Rakecach přěduje. Swójba by so potom njedželu rano roztorhnyła.

Kak sće doma swoju wěru žiwi? Maće wosebite wašnja abo rituale?

Robert: Modlimy so zhromadnje do jědze.

Lubina: K temu słuša tež rozmołwa wo Bohu a swěće při wječeri. Hdyž běchu džěći

w džěćacych kemšach abo w Młodej wosadze, potom so jich prašamoj, z kotrej temu su so tam zaběrali. Tak zhonimy, što wo tym abo tamnym mysla a móžemy swójske mysle dodać.

Robert: Dale je namaj wažne, zo džěći wěru dožiwja. Njedawno smy z hólcomaj Rom wopytali a so cyle wědomje za to rozsudzili, pola rjadniskich sotrow přenocować a awdiencu pola bamža wopytać. Tak nazhonja džěći wšelakore wašnja, kak móžeš wěru žiwy być. Chcemoj džěćom pak tež sobu na puć dać, zo je wěra něšto cyle praktiskeho. Bydlimy wšak tu na farje a husto dyrbi so něšto přihotować, na přikład ławki stajeć za wosadny swjedžen, cyrkej wotamkněć abo we wosadnej bróžni zatepić. Přez to džěći nawuknu, zo je nabožna zhromadnosć tež něšto praktiskeho a woni su džěl teho. Tak njeje wěra jenož džěl njedžele, ale tež wšedneho dnja.

Kajki wliw ma wobswět na žiwjenje we wěrje?

Lubina: Smy we wosebitej situaciji žiwi, we wěštej měrje na mjezy, a tuta nas jako swójbu tež husto zaběra. Bydlimy na ewangeliskej farje, ale wobswět džěći je wokomiknje přez šulu a přecelow zwjetšeho džěla katolski. Wšelakich přičin dla chodza wšitke džěći na katolsku nabožinu. Mamy tuž skladnosć, so přeco zaso ze wšelakimi widami, wobsahami a tradicijemi rozstajeć a to mam za wulke wobohaćenje. Druhdy čuja so naše džěći w katolskej wokolinje tróšku same, nic domjace abo samo wuzamknjene. Wosebje napadnje to při katolskich swjedženjach, na přikład hdyž swjeći cyła rjadownja w třecim lětniku přenje swjate woprawjenje a naju džěćo so jako jeničke njewobdžěli.

Cyrkej w Rakecach, hdžež farar dr. Robert Malink wot lěta 2018 skutkuje

Maće wosebity pokiw za kubljanje w serbsčinje abo we wěrje za druhe swójby?

Lubina: Je wažne, nic rezignować abo so wottrašić dać, hdyž spytaš z wulkej prócu serbsčinu do wšedneho dnja integrować a džěći němsce reaguja. Z wěru je to cyle podobnje.

Serbske ewangeliske towarstwo přeprošuje kóžde lěto na swójbny kónc tydźenja do Hainewalde. Sće so tam hižo wobdžělili a što wam tele dny woznamjenjeja?

Lubina: Smy wot započatka sem pódla. To je cyle wažny termin w běhu lěta za naše džěći. Hdyž naju najmlódša džowka słyši, zo je tak daloko a zo tam zaso pojedźemy, hnydom wótre „Hainewalde“ zajuska.

Robert: Wažimy sej wosebje dobru serbsku zhromadnosć. Dohromady su nabožne kublanske dny přeco rjana móžnosć, zhromadnosć hajić, tež němske w našej wosadze. To so džěćom lubi. Frido přewodza nětkle hižo jako „teamer“ zhromadny kónc tydźenja za paćerske džěći.

Maće namjet abo přeće, kak móhła zhromadnosć ewangeliskich Serbow džěło z młodymi swójbami hišće lěpje podpěrać?

Lubina: Dny w Hainewaldze a dworowy swjedžen pola Maćijec w Hrubjelčicach su jara spomóžne a rjane zarjadowanja za serbske swójby. Wažu sej wotewrjenu atmosferu, hdžež je kóždy witany. Rjany by był poskitk za džěći a młodostnych, hdžež starši pódla njejsu. Myslu sej, zo by so to džěćom jara lubiło, tež hdyž by to časowje jenož krótki poskitk był kaž jedne popołdnje abo jedna nóc.

Wutrobny džak za rozmołwu.

Prašala so Katja Meyerowa

Malinjec swójba při zapokazanju fararja dr. Roberta Malinka w Rakecach dnja 2. septembra 2018, wotlěwa: Marta, Lubina, Helena, Robert, Filip a Frido. Zapokazanje měješe Budyski superintendent Werner Waltsgott.

Foće: Rafael Ledźbor

Knihá modlitwow so rady čita

Loni kónc léta je Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč w cyrkwi z. t. wudało trojorěčnu modlersku knihu za dźěći. Mjeztym su so někotre dźesatki knihi předali. Nowy Casnik je na měsáčnej wosebitej stronje Pomogaj Bog hižo dwójce mjenjenja delnjoha hornoserbskich, pólskich a němskich čitarjow knihi wozjewił. Zwjeselace da so zwěsćić: Tale kniha so rady čita. Čitarjam Pomhaj Bóh poručamy tu mjenjenje wukubłaneje bibliotekarki Rutki Machec z Wodzisławia. Jeje nan, farar na wuměnkú Henryk Mach, skutkowaše w ewangelskej wosadze w Bielsko-Białej.

„Ze žišimi se módlíš – Mit Kindern beten – Modlitwy dla dzieci“ awtorki Barbary Städtler-Mach je krasna kniha wosebje za najmlódšich, kotrež zaměr je, dźěći na přistupne a wutrobite wašnje do swěta modlitwy zawjesć. Kniha ma wjacore wažne priznamjenja, kotrež su hódne, zo so wobjednawaja.

Wobsah a poselstwo: Kniha wobsahuje zběrku jednorych a hnujacych modlitwow, kotrež móža dźěći lochce zrozumić a sej spomjatkować. Modlitwy počahuja so na wšelake wobłuki wšedneho žiwjenja, kaž na přikład džak swójbje, próstwa wo škit za čas spara abo džakownosć za rjanosć přirody. Teksty modlitwow su spisane w dźěćom wotpowědowacej rěči, kotraž ju zrozumliwu a powabliwu čini.

Ilustracije: Jedyn z najnapadnějších elementow knihi su ilustracije. Barbojte, detailowe rysowanki zarjaduja so hódnje do teksta. Ilustracije su přecelne a pričahowace, štož dźěći přidatnje k tomu pohnuwa, knihu do rukow wzać a chwilu z čitanjom modlitwow přežiwić.

Kubłanska hódnota: Kniha „Ze žišimi se módlíš – Mit Kindern beten – Modlitwy dla dzieci“ njezawjedže dźěći jenož do swěta modlitwy, ale wući je tež hódnoty kaž džakownosć, ponižnosć a lubosć. Kniha poručí so jako wulkotna pomoc starším, kotřiž chcedža swojim dźěćom naučić, kak wažne je, swoje začuća a mysle w modlitwje zwuraznić. Dźěći wuknu, zo móže modlitwa być forma rozmołwy z Bohom, w kotrež móža swoje starosće, wjesela a sony zwuraznić.

Praktiske naložowanje: Kniha móže so doma runje tak wužiwać kaž we wobłuku wučby w pěstowarnjach abo njezdělskich šulach. Starši njech zhromadnje ze swojimi dźěćimi do spanja modlitwy čitaja, štož móže so z rjanej swójbnej tradiciju stać. Wučerjam nabožiny zaso steji wona jako wučbny material k dispoziciji, zo bychu chowancow wo modlitwje a jeje wuznamje wuwučowali.

Zjimanje: Tute dźěćace modlitwy su drohotna kniha, kotraž móže so z wažnym elementom w nabožnym kubłanju dźěći stać. Jeje jednorosć, jeje rjane ilustracije

Loni wušla trojorěčna modlerska kniha za dźěći

a jeje hłuboke poselstwo činja ediciju k poručomnej literaturje za wšěch staršich a kublarjow, kotřiž chcedža swoje dźěći miłosćiwje a lubosćiwje do swěta modlenja přewodźeć.

Rutka Machec,
bibliotekarka z Wodzisławia
z pólsčiny Werner Měškank

„Přenja serbska piwowa manufaktura“ w Swónicy

Nimo pječenja chłěba, nakładowanja kisykała, warjenja marmelady a zawarjenja zeleniny wotkrych sej tež bórže warjenje piwa. Kóždy štyrnaće dnjow zwarju slódné piwo. Při tym spytam tež nowe recepty a eksperimentuju z přidawkami, kaž su to koriander, curačo, měd abo bozankowe kćenja. Zakładnu wědu wo warjenju sej sam přiswojich, předewšěm hladach druhim piwarcam přez ramjo.

Hdyž móžeš dobre piwo warić, nańdže so bórže wjesołe koło hosći, kotřiž chcedža raz samowarjene woptać. Piwo warić woznamjenja potajkim w přenim rjedže tež žiwjenske wjesela, towaršliwosć, zetkawanje a wuměnu mysłow.

Moje piwa maja wšitke serbske mjena. Rěkaja „Nikoline načerwjen swětle“, „Čmowe pšenične“, „Gustawowe měrcowske“, „Swónčanske Ale“, „Leńcyny lubuška“ a „Čmowe kózło“. Etikety a kolk

Wudźělki „Přenjeje serbskeje piwoweje manufaktury“

Foto: Friedhard Krawc

je moja wnučka Leńka naćisnyła.

Zhromadnje ze swojim přecelom Arndom Zobu prócuju so, fachowe zapřijeć a do serbsčiny přenjesć. Za „Stammwürze“

wužiwam zapřijeć zakładna korjenitosć, za „Hauptgärung“ hłowne droždženje a za „Verkostung“ słowo „woptawanje“.

Apropos woptawanje! Tute wotměje so najzašo wosom tydženjow po warjenju, přetož piwo ma wuzrawjene być a aromy dyrba so dospołnje wuwić. Po dwěmaj tydženjomaj hłowneho droždženja w sudže piwo do blešow wotpelnju a dam je w pincy šěsć tydženjow zrawić. Moja pince, kotruž mi druzy hobbyjowu piwarcy zawidža, ma přeco temperaturu wokoło 15 stopnjow. Tak móžu tež w lěću piwo warić.

Za němske hrónčko „Hopfen und Malz, Gott erhalt's“ přińdže nam zawěsće tež bórže hišće serbski rym do mysli. W tutym zmysle: K strowosći!

Friedhard Krawc

K 50. posmjertninam fararja Awgusta Meltki

Před połsta lětami, 27. septembra 1974, zemrě daloko zwonka Łužicy w Pötzschau njedaloko Lipska mój zastojnski předchadnik w Klukšu, farar Awgust Meltki. Wón pochadžeše z Rakojd, hdžež bě so 16. junija 1910 do wulkeje serbskeje Meltkec swójby narodził.

Awgust Meltki bě z Łužicy wuhnaty. Na prikaz sakskeje krajneje cyrkwy dyrbješe z Klukša woteńć, dokelž bě zalubowany do wosadneje. Njewěm so dopomnić, zo je so hdy w serbskim konwenće zjawnje wo jeho přesadženju do Němcow rěčało. Tehorunja njewěm so dopomnić, zo by so serbski superintendent prikazej krajneje cyrkwy spjecował. Wšako je wšudže na serbskich fararjach falowało. Njewěm so tež dopomnić, zo smy so na serbskim konwenće wot jeho rozžohnowali. Puć z Łužicy bě za našeho zastojnskeho bratra Meltku jara, ja-

Row fararja Meltki při cyrkwi w Kleinpötschau pola Lipska Foto: Christiana Piniekowa

ra ćežki. Mje njedziwa, zo měješe w cuzbje depresije a zo je sej sam žiwjenje wzał. Boli mje do džensnišeho, zo při jeho chowanju najskeje nihtó ze Serbow abo wot zastojnskich bratrow njebě – tež ja nic.

Farar Awgust Meltki bě woblubowany dušepastyr. Tež jeho žona Paula bě we wosadze jara aktiwna a česćena. Podawaše nabožinu a žónska služba bě pod jeje nawodnistwom wažne zetkanišćo wosady. Jako jeho naslědnik potom jeho a jeho žony wosadne džěło přewzach. Wulka, ze 16 wjeskow wobstějaca wosada bě wot Awgusta Meltki derje wobstarana. Předowaše tež w Połpicy prawidlownje a najskeje tež serbsce. Bě we wosadze doma a rady po domach po puću. W Kupoji a Połpicy wotmě so kóždy tydžeń nabožina a měsacnje bibliska hodžina. Tež w Jatřobju a Nowej Wsy při Sprjewi bě bibliska hodžina. Njeje tu móžno, wšo naličić, hdže a kak je Awgust Meltki w powójnskim času skutkował a twarił.

Dopominam so, zo njeje so w jeho wosobinskim žiwjenju wšo tak radžiło, kaž by sej to sam přał. Lědma bě ze studijom a z wukubłanjom hotowy, dyrbješe do fašistskeho wójnskeho wojska. Jako so z wójny nawróci, bě zaso sam. Tak woženi so z němskeje farskeje wudowy, z kotrejž měješe syna Jana a džowku Christinu. Wutroba Awgusta Meltki bě pytaća. Ja jeho do džensnišeho jako dušneho, wjesoleho a sprawného farskeho bratra w myslach nošu. Jeho sej we wosadze a w konwenće chwalachu a česćachu. Tak sym to dožiwił. We Łužicy je potom jara falował. Jeho wotchad a smjerc wostanjetej za jeho serbskich farskich bratrow bolostny blak. Sym w junijskim

Fararjej Awgust Meltki z Klukša (předku) a Pawel Albert z Malešec Foto: archiv PB

čisle Pomhaj Bóh lěta 2010 swoje mysle napisał. Tuž nochcu so tu wospjetować.

Serbski superintendent Gerhard Wirth pósła mje 1965 jako serbskeho eforalneho wikara do Klukša, zo bych tam paćersku wučbu přewzał. Wězo džěch najprjedy na faru a so tam z bratrom Awgustom Meltku postrowichmoj. Mjez paćerskimi džěćimi sedžeše tež moja džensniša mandželska.

Wězo myslu při pisanju tež na swoje žiwjenje. Tež ja sym jako farar dyrbjał Klukš wopušćić. To pak bě planowane. Wosebje z politiskich přičin sym 1972 próstwu wo wupućowanje z NDR do ZRN stajił. Z wosobinskich přičin – moje přenje mandželstwo bě rozlamane a moja džensniša žona bě samodruha – sym so 1976 rozsudził, so na puć do Zapadneje Němskeje podać. Bě to (tež Boži) puć za nas.

Pawel Wirth

Dypki zetkanja

z kružidłom rysuju kruh a dalši a dalše wobrys wobmjezuja płoniny w myslach předstaju sej skupiny ludźi znatych njeznatych a w přichodže pozdatnych linije kruhow so překruja tworja dypki zetkanja lědma ze znaće lědma spóznaće lědma lubosće k blišemu do kruhow namoluju kruhi móličke njestajne bjez pomocy kružidla su rozdžělna we wobrysu runaja so kamuškam kiž wšudže w krajnje a sydlišćach nadeńdžeš pytam za płonymi po wodže wone skakaja w nurjenju so kruhi množa rozplawja začuća hladžina žiwjenja je njeměrna jenož mikot časa zdawa so měrlivy wokomik wěčny w jednanju za njewójnski swět kruži són wo zbóžnym lěku

Měrana Cušcyna

Hat z młodymi rybičkami Foto: Jürgen Maćij

Posledni serbscy fararjo w serbskich wosadach sakskeje krajnej cyrkwyje (24)

Jan Lazar w Rakecach (hač do 1989)

Jan Lazar (Johannes Laser) narodži so 1. januara 1940 jako syn fararja Gerata Lazarja a jeho mandželske Hanki, džowki fararja Korle Wyrgača z Nosaćic, w Minakale. Hišće samsne lěto nacionalsocialisća nana hromadže z třomi dalšimi serbskimi ewangelskimi fararjami z Łužicy wuhnachu. Tak přežiwi syn přenje žiwjenske lěta w Jöhstádce w Rudnych horach. Serbstwa dla so nan po wójnje do Łužicy wróci, hdžež skutkowaše wot 1948 jako farar w Hodźiju a wot 1959 jako farar w Bukecach. Na tutech městnach wotrosće syn Jan w kruhu wulkeje farskeje swójby ze šěsć dźěćimi.

Hromadže z Pawołom Wirthom, synom Njeswačanskeho fararja, chodžeše Jan Lazar na Serbsku wyšu šulu w Budyšinje. Bywši šulski towarš so na to dopominaše: „Jan bě w Hodźijskej Młodej wosadze jara aktiwny a woblubowany. Pisaše k temu wustojnje w pozawnym chórze na rohu. Čežko namaj bě, hdyž sej na přikład Achim Brankač abo Arnošt Zoba politiske frazy wot naju žadaštaj. Naju stejšćo k ateistiskemu statej bě tehdom hižo ze staršiskeho domu sem wosebje kritiske.“ (PB 3/2011)

Wobaj farskej synaj podaštaj so po maturje w lěće 1958 na studij teologije do Lipska. Jan Lazar zahaji swój studij na tamnišim misioniskim seminarje a přendže po jednym lěće na teologisku fakultu uniwersity, hdžež so mjez druhim „pola prof. Fuchsa za nabožny socializm zajimowaše“ (PB 3/2011). Na Serbskich homiletiskich seminarach, kotrež sup. Gerhard Wirth wot 1958 do 1960 w Njeswaćidle za młodych teologow wotměwaše, so njewobdželi.

W Lipsku namaka sej Jan Lazar w studentce sorabistiki Ulrice Huhlic z Małeho Wjelkowa swoju přichodnu mandželsku. Z jeju mandželstwa wuńdžeštaj synaj Veit a Stefan, přeni je džensa teologa a druhu psychologa. Stefan Laser wuda w lěće 2008 roman „Nedos Schatten“, w kotrymž předžěla swoje dopomnjenki na džěćace a młodžinske lěta w farskej swójbje.

Jako naslědnik fararja Hinca Šofty, kotryž bě 1965 do Drježdźan wotešoł, přindže Jan Lazar spočatk lěta 1966 jako wikar do Rakec. Přenjeho adwenta samsneho lěta, 27. nowembra 1966, bu tu wot sup. Gerharda Wirtha ordinowany jako wosadny farar zapokazany.

Młody duchowny so přewšo aktiwny do džěla da. W mjenjenju, zo ma socializm přichod a zo budže móžno a trěbne, cyrkwy w socializmje twarić, swoje politisko-teologiske ideje wuwijaše a druhich za nje zahori. Lajske a młodžinske džělo rozkcěwaše

Jan Lazar 1988 w swojej džěfanskej stwě na Rakečanskej farje Foto: archiw PB

a wuprudžeše z wulkej atraktiwnosću daleko za mjezy wosady. Rakecy stachu so ze srjedźišćom křesćanskeho měroweho hibanja w NDR. Wot 1977 do 1988 wotměwachu so tu prawidłownje mjezynarodne ekumeniske bazisowe seminary Křesćanskeje měroweje konferency (Christliche Friedenskonferenz, CFK), na kotrež přichadźachu tež znaći teologoj, wuměłcy a politikarjo z tu- a wukraja, tehorunja ze zapadnych statow. Angažowane džělo za socializm honorowaše stat z tym, zo smědžeše tež Jan Lazar do Zapada jězdźić.

Jako domicil za zarjadowanja wutwari so srjedź 1970tych lět Rakečanska farska bróžen na wosadny centrum, kotryž w swojej zakładnej strukturje džensa hišće wobsteji. Duchowny program, kiž za tym stejše, wotblyšćowaše so w mjenach třoch teologow, po kotrychž so jednotliwe rumnosće pomjenowachu. Hłowna rumnosć rěkaše po burskim wjedniku Thomasu Müntzeru, pódla ležaca bara (džensa kuchnja) po serbskim basniku Handriju Zejlerju a seminarna rumnosć w hornim poschodže po woporu nacionalsocializma Dietrichu Bonhoefferu. 1977 poswjećena farska bróžen hospodowaše w běhu lět-džesatkow tež mnohe serbske zarjadowanja.

Serbske kemše wjedžeše Jan Lazar spočatnje tak dale, kaž bě to wot předchadnika přewzał. 1968 rěkaše: „Serbske kemše wotměwamy dwójce wob měsac. Ličba kemšerjow je mała (přerěznje 16 kemšerjow).“ (PB 3/1968) Bórže pak so wone na jónu měsacnje redukowachu. Tež nowe, načasne akcenty młody farar při tym sadžeše. Tak wotměchu so měrcowske serbske kemše 1968 „přeni króć jako serbska pozawnowa swjatočnosť.“ (PB

4/1968) W juliju 1974 wuhotowachu Rakečenjo sobu „přenju ekumenisku młodžinsku nutrnosť w serbskej rěči“ (PB 6/1974) w Raibicach. Pod temu „Naša zamotwitosć za swět“ wotmě so w juniju 1974 Serbski ewangelski cyrkwiniski džeń w Rakecach, na kotrymž zaklinčachu přeni raz „moderne pobožne spěwy w serbskej rěči“, při čimž pak ze sobuspěwanjom wosady „klacaše“. (PB 8/1974) Po wotwrjenu farskeje bróženje zeńdžechu so w njej něšto króć młodži ewangelscy Serbjak swojemu Serbskemu blidu.

1973 nalici so w Rakečanskej wosadze wot dohromady 1 163 spowědných 91 Serbow a 1 072 Němcow. 1975 pisaše lékař dr. Gerhard Herrmann w dokumenće za kulu Rakečanskeje cyrkwineje wěže: „Byrnjež móžemy z wulkej a pońej džakownosću džensa wo žiwym a bohatym wosadnym žiwjenju rozprawjeć, tak bohužel tola bóle a bóle ličba kemšerjow na serbskej Božej službje woteběra, přerězna staroba tutech swěrných kemšerjow so dale powyšuje, jenož hišće jónu měsacnje so wotměwaja serbske kemše a njeznajemy wjace serbske křćenicy, wěrowanja a pohrjebje.“ (PB 2/1976)

Wot tradicionelneho ewangelskeho serbstwa so Jan Lazar wotwobroci. Wo tym pisaše Pawoł Wirth: „Jara bolostne bě za mnje, jako Jan serbski konwent wopuši a do Budyskeho němskeho zastupi. Horstka staršich serbskich zastojnikich bratrow bě jemu přemała. Próca wo Serbstwo bě za njeho bjez přichoda.“ (PB 3/2011)

Kónc 1980tych lět wujewichu so problemy we wosobinskim žiwjenju kaž we wosadnym džěle Jana Lazarja. Mandželstwo so rozwděže a farar so 1989 druhi króć woženi. Samsne lěto dyrbyeše Rakečansku wosadu a saksku krajnu cyrkwy wopušić. Přewza farske městno we Wojerecach, hdžež jako naslědnik runje zemrěteho fararja Richarda Šofty tež serbske kemše swječeše. Nowy započatk pak so Janej Lazarjej njeporadzi, přejara hižo bě nadměrne wužiwanje alkohola jeho strowotu podryło. W starobje 51 lět wón 3. měrc 1991 we Wojerecach zemře a bu na nowym pohrjebnišću w Rakecach pochowany.

Džensa maja Rakecy po lětach skutkowanja němskeho duchowneho Andreasa Kecke z dr. Robertom Malinkom zaso fararja, kotryž serbsce rěči a serbske cyrkwiniske džělo sobu wuhotuje. Zdobom skutkuje tu Rakečanska Bjesada, kotraž so pod nawodom dr. Güntera Holdera na wšelake wašnje wo dalewjedženje serbskeje tradicije Rakečanskeje wosady prócuje.

Trudla Malinkowa

Powěšće

**K zahajenju noweho šulskeho lěta swjeća-
chu šulerjo a wučerjo Serbskeje zakładnje
a wyšeje šule 5. awgusta w Budyskej Mi-
chaelskej cyrkwi ekumeniske kemše. Na te-
mu „Měr“ wusměrjenu nutrnost wuhotowa-
štaj fararje Wito Šćapan a Thomas Haen-
chen. Wo hudźbne wobrubjenje z piščelemi
a gitaru postara so knjeni Wuleńkowa.**

Foto: Thomas Haenchen

Flensburg. Na Mjeńšinowej radže, kotraž je so składnostnje Europeady kónc junija w Flensburgu zešla, informowaše Hartmut Leipner wo tym, zo dźěła Ewangelska cyrkej w Němskej (EKD) na wudaću nowych spěwarskich. Při tutym procesu chcedža so za to zasadźować, zo so do spěwarskich tež kěrlušy w rěčach narodnych mjeńšinow přiwzaja. W Mjeńšinowej radže dźělaja zastupjerjo připóznatych domoródných narodnych mjeńšin Němskeje sobu.

Ochranow. Kónc julija je komitej za swětowe herbstwo UNESCO twarjenja bratrowskeje wosady w Ochranowje, Bethlehemje (USA) a Gracehill (Irska) do lisćiny

swětowego herbstwa přiwzať. Tak nasta zhromadnje z twarjenjemi w Christiansfeld (Danska) hranicy překročace herbstwo. Ochranow je třeće městno swětowego namřěstwa w Sakskej. Sakski ministerski prezident Michael Kretschmer gratulowaše wutrobnje k počesćenju. Na rozsudnej zhromadźiznje w Neu Delhi wobdźěli so tež sakska delegacija.

Rakecy a dalše. Njeznaći skućiceljo su so 24. julija do Rakečanskeje cyrkwy zadobyli. Wosadny farar Robert Malink je w běhu dopołdnja w cyrkwi rozbite wokno a wotewrjene durje do drastkomory nadešoť. Pokradnyli zadobowarjo ničo njejsu, wěcna škoda wučinja 250 eurow. W awgusće sčěhowachu dalše zadobowanja do cyrkwjow w Pančicach-Kukowje, Ralbicach, Róžeńce a do Pětrскеje cyrkwy a farskeho zarjada w Budyšinje. Kriminalna policija pady přepytuje.

Slepo. Hižo dlěši čas přetwarja Slepjanska gmejna bywšu Lejnikec wilu blisko dwórnišća w Slepom na lěkarski dom, kotryž ma jako medicinski centrum ludźom ze wsy a wokoliny sluzić. Po dotwarje chcedža tam pomnik postajić, kiž česći wuznamneju Serbow ze Slepoho: fabrikanta Pawoła Lejnika (1899–1948), kotryž bě wobsedźer wile był, a spisowacela Jakuba Lorenca-Zalěskeho (1874–1939), kotryž bě so po Prěnjeje swětowej wójnje w Slepom zasydlil a tam blisko dwórnišća rězak wobhospodariť.

Dary

W juliju je so za projekt Biblija 2.0 darilo 150 eurow. Bóh žohnuj dar a darićela/ku.

Spominamy

Před 200 lětami, 15. septembra 1824, narodzi so farar **Bjedrich Awgust Bergan** jako syn wučerja a kantora w Dołhej Boršći. Wón wopyta gymnazijej w Budyšinje a Zhorjelcu a studowaše teologiju we Wróclawju. W Budyšinje bě sobustaw serbskeho gymnazialneho towarstwa SSB a sobuzaložer Maćicy Serbskeje, w Zhorjelcu skutkowaše jako serbsko-němski tolmačér při tamnišim krajnym a měšćanskim sudnistwje, we Wróclawju bě sobustaw Towarstwa „Lusatia“. Po štyrjoch lětach jako kandidat duchownstwa w Rózborku skutkowaše wot 1852 nimale po lětstotka jako farar we Wulkich Ždžarach. 1898 poda so na wuměnk a přesydlil so do Drježdžan-Striesena, hdžež 1901 zemřě. Jeho a jeho swójbnych rownišćo je hišće džensa při cyrkwi we Wulkich Ždžarach zdźeržane. Farar Bergan bě spřečeleny z wodźacyimi

Serbami swójeho časa a słuša do najwuznamnišich spěchowarjow serbstwa w pruskej holi. Po zažnej smjerći přenjeje mandźelskeje woženi so 1858 z Claru rodź. Kubicec (1837–1916), džowku superintendenta Kubicy we Wojerecach. Jeho bratr Korla Eduard Bergan bě kantor w Křišowje pola Wósporka. Džowce fararja Bergana wudašej so na serbskeju duchownej, Marja na Jana Emanuela Dobruckeho we Wojerecach a Marša na Handrija Měta w Budyšinje. T.M.

Přeprošujemy

- 01.09. 14. njeđzela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše ze serbskim podžělom w Budyšinje před Michałskej cyrkwy
- 02.09. pónđzela**
16.30 zmakanje KSN w Serbskim wósadnym zmakanišću w Chmjelowje
- 08.09. 15. njeđzela po Swjatej Trojicy**
09.30 dwurěčne kemše w Hodźiju (sup. Rummel)
10.00 Serbsko-nimiska namša ku dnju wót-wórnjonego pomnika we Wětošowje (farař Jachmann)
12.00 nutrnost w serbskim rozhłosu (fararka Malinkowa)
- 10.09. wutora**
19.30 Bjesada na farje w Rakecach
- 12.09. štwórtk**
14.00 Serbske popołdnje na Slepjanskej farje (fararka Malinkowa)
- 15.09. 16. njeđzela po Swjatej Trojicy**
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. n. w. Malink)
10.00 serbsko-němske swójbne kemše w Janskej cyrkwi we Wojerecach (fararka Malinkowa)
- 22.09. 17. njeđzela po Swjatej Trojicy**
10.00 dwurěčne kemše w Rakecach (farař Malink)
12.00 nutrnost w serbskim rozhłosu (sup. Rummel)
14.00 Serbsko-nimiska drastwina namša w Ptačecach (farař Reichelt)
- 26.09. štwórtk**
15.00 Bjesada na farje w Rakecach: filmowe popołdnje za džěci
- 29.09. 18. njeđzela po Swjatej Trojicy**
10.00 Błošański cerkwiny zeń w Brjazynje
14.00 Serbsko-němske kemše w Rownom (sup. n. w. Malink, pred. Hermaš)
- 06.10. 19. njeđzela po Swjatej Trojicy**
10.15 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej cyrkwi (sup. n. w. Malink)

Terminy zestajita
Serbska superintendentura

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Farski puć/Pfarrweg 6, 02633 Hodźij/Göda; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čišč: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Vertriebskennzeichen: 2 B 13145 E

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67

BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskich planow, wobzamknjenych wot Němskeho zwjazkoweho sejma, Krajneho sejma Braniborskeje a Sakskeho krajneho sejma.

Lětny abonement plaći 15 eurow.